

บทที่ 1

บทนำ

1.1 ความเป็นมาของปัญหาและนัยสำคัญเชิงรัฐศาสตร์ของงานที่ศึกษา

ในสังคมการเมืองที่มีการปกครองในระบอบประชาธิปไตย สิทธิและเสรีภาพ เป็นสิ่งที่จำเป็นและขาดไม่ได้ เนื่องจากหลักการสำคัญของประชาธิปไตย คือ การปกครองของประชาชน โดยประชาชน และเพื่อประชาชน¹ ดังนั้น การรับรองสิทธิและเสรีภาพของประชาชน จึงเป็นสิ่งจำเป็นที่จะขาดมิได้และในการรับรองสิทธิและเสรีภาพของประชาชนนั้น สามารถกระทำได้ โดยการบัญญัติรับรองไว้ในรัฐธรรมนูญ ด้วยเหตุนี้รัฐธรรมนูญของรัฐเสรีประชาธิปไตยทุกรัฐ จึงได้มีการบัญญัติรับรองสิทธิและเสรีภาพในด้านต่าง ๆ ไว้

เสรีภาพในการชุมนุมโดยสงบถือเป็นรากฐานการปกครองในระบอบประชาธิปไตยที่สำคัญประการหนึ่ง ซึ่งรัฐธรรมนูญของทุกประเทศได้บัญญัติรับรองไว้มาช้านาน เนื่องจากการชุมนุมเป็นพื้นฐานของการแสดงออกซึ่งสิทธิในการรวมกลุ่มของประชาชนเพื่อประชุม แลกเปลี่ยนความคิดเห็นและกำหนดเจตจำนงของตนในเรื่องใดเรื่องหนึ่งที่เกี่ยวข้องกับผลประโยชน์ของประชาชน และแสดงความคิดเห็นหรือเจตจำนงดังกล่าวให้รัฐทราบ เพื่อนำไปประกอบการพิจารณาดำเนินการต่อไป เสรีภาพดังกล่าวนี้มีความสอดคล้องกับสิทธิและเสรีภาพอื่น ๆ ตามบทบัญญัติรัฐธรรมนูญด้วย อาทิ สิทธิและเสรีภาพในชีวิตและร่างกาย (มาตรา 31) เสรีภาพในการเดินทาง (มาตรา 36) เสรีภาพในการแสดงความคิดเห็น (มาตรา 39) และเสรีภาพในการรวมกันเป็นสมาคม (มาตรา 45) เป็นต้น ซึ่งรัฐจะต้องงดเว้นการเข้าแทรกแซงในการชุมนุมโดยสงบทุกรูปแบบ และต้องอำนวยความสะดวกให้แก่ประชาชนในการชุมนุมโดยสงบดังกล่าว

ประเทศไทยเป็นประเทศที่ปกครองด้วยระบอบประชาธิปไตยมาเป็นเวลานาน โดยมีการรับรองสิทธิการชุมนุมขึ้นตั้งแต่รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรสยาม พุทธศักราช 2475 มาตรา 14 บัญญัติว่า บุคคลย่อมมีเสรีภาพบริบูรณ์ในการชุมนุมโดยเปิดเผย² รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2511 มาตรา 35 บัญญัติว่า บุคคลย่อมมีเสรีภาพบริบูรณ์

---

¹ คณะกรรมการประสานงานประชาชนเพื่อประชาธิปไตย, รัฐธรรมนูญที่เป็นประชาธิปไตยตามความต้องการของประชาชนชาวไทย (กรุงเทพมหานคร : กรุงเทพมหานครพิมพ์, 2527), หน้า 3 - 5.

² วิชา ไชยสาร, การเมืองภาคประชาชน พัฒนาการการมีส่วนร่วมในทางการเมือง ประชาธิปไตยแบบมีส่วนร่วมและพหุการเมือง (กรุงเทพมหานคร : เมฆขาว, 2545), หน้า 64.

ในการชุมนุมโดยสงบและปราศจากอาวุธ³ การชุมนุมที่เกิดขึ้นในประเทศไทยที่ผ่านมาหลายครั้งที่กลุ่มผู้ชุมนุมใช้ความรุนแรงจนก่อให้เกิดการจลาจล ดังเช่น เหตุการณ์วันมหาวิปโยค 14 ตุลาคม 2516 ที่นิสิต นักศึกษา และประชาชน ลุกขึ้นมาต่อต้านรัฐบาลเผด็จการโดยการนำของจอมพลถนอม กิตติขจร ที่ผูกขาดอำนาจการปกครองมานานเป็นทศวรรษ ก่อให้เกิดการจลาจล ส่งผลให้การผูกขาดอำนาจทางการเมืองโดยผู้นำทหารเผด็จการถูกทำลายไปเป็นการชั่วคราว⁴ แต่ก็ทำให้มีผู้บาดเจ็บล้มตายเป็นจำนวนมาก รวมถึงเหตุการณ์เมื่อเดือนพฤษภาคม 2535 หรือที่เรียกกันว่า "พฤษภาทมิฬ" ซึ่งเป็นการชุมนุมประท้วงการเข้ารับตำแหน่งนายกรัฐมนตรีที่ไม่เป็นไปตามครรลองประชาธิปไตยของ พลเอกสุจินดา คราประยูร หนึ่งในผู้นำการยึดอำนาจการปกครองจากรัฐบาล พลเอกชาติชาย ชุณหะวัณ เมื่อปี พ.ศ. 2534 ที่ได้ให้สัญญาแก่ประชาชนว่าจะให้มีการปกครองโดยระบอบประชาธิปไตย และจะไม่สืบทอดอำนาจในการชุมนุมประท้วงดังกล่าว ได้มีการตอบโต้กันด้วยกำลังมีผลให้ พลเอกสุจินดา คราประยูร ต้องลาออกจากตำแหน่งนายกรัฐมนตรี ส่งผลให้มีผู้บาดเจ็บล้มตายและหายสาบสูญเป็นจำนวนมาก กระแสเรียกร้องให้มีการปฏิรูปการเมืองที่ต่อเนื่องจากเหตุการณ์ในครั้งนั้น ได้นำมาซึ่งรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2540 รัฐธรรมนูญฉบับนี้ประกาศใช้เมื่อวันที่ 11 ตุลาคม 2540 โดยมีวัตถุประสงค์สำคัญประการหนึ่ง ก็คือการเปลี่ยนการเมืองของนักการเมืองให้เป็นการเมืองของพลเมือง โดยเพิ่มสิทธิเสรีภาพให้แก่พลเมือง ประชาชนไม่ต้องนำเลือดเนื้อและชีวิตเข้าแลกกับสิทธิเสรีภาพและการมีส่วนร่วมทางการเมือง หรือสูญเสียอิสรภาพจากการต่อสู้เรียกร้องทางการเมืองอย่างที่เคยเป็นมาในอดีต รัฐธรรมนูญฉบับดังกล่าวได้บัญญัติรับรองสิทธิในการชุมนุมไว้ในมาตรา 44 ความว่า

" บุคคลย่อมมีเสรีภาพในการชุมนุมโดยสงบและปราศจากอาวุธ

การจำกัดเสรีภาพตามวรรคหนึ่งจะกระทำมิได้ เว้นแต่โดยอาศัยอำนาจตามบทบัญญัติแห่งกฎหมายเฉพาะในกรณีการชุมนุมสาธารณะ และเพื่อคุ้มครองความสงบของประชาชนที่ใช้ที่สาธารณะ หรือเพื่อรักษาความสงบเรียบร้อยในระหว่างเวลาที่ประเทศอยู่ในภาวะการสงคราม หรือในระหว่างเวลาที่มีประกาศสถานการณ์ฉุกเฉินหรือประกาศใช้กฎอัยการศึก"

หลักการสำคัญของบทบัญญัตินี้ก็คือ การให้เสรีภาพแก่บุคคลในอันที่จะชุมนุมโดยสงบและปราศจากอาวุธ โดยไม่จำกัดจำนวนผู้ร่วมชุมนุม แต่ข้อสำคัญที่สุดคือ ต้องเป็น

³ หยุด แสงอุทัย. คำอธิบายรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2511 พร้อมด้วยคำแปลมาตราเป็นภาษาอังกฤษของทางราชการ (พระนคร : น้ำเขียนการพิมพ์, 2512), หน้า 54.

⁴ นิยม รัฐอมฤต. การเมืองไทย พัฒนาการ ปัญหา และแนวทางแก้ไข (กรุงเทพมหานคร : เอเชียอาท, 2540), หน้า 23.

การชุมนุมโดยสงบและปราศจากอาวุธ ซึ่งตีความได้ว่า ถ้าหากการชุมนุมใด ๆ เป็นไปโดยไม่สงบ และเป็นไปโดยมีอาวุธเข้ามาเกี่ยวข้องถือว่าต้องห้ามตามบทบัญญัติดังกล่าว และกลายเป็น การกระทำที่ไม่ชอบด้วยกฎหมาย เพราะการให้ความคุ้มครองบุคคลกลุ่มหนึ่งซึ่งจะใช้เสรีภาพของตน รัฐจะต้องดูแลไม่ให้เกิดการใช้เสรีภาพของคนกลุ่มนั้นไปกระทบต่อสิทธิเสรีภาพของคนอื่น ๆ ดังบทบัญญัติรัฐธรรมนูญ มาตรา 75 ที่กล่าวว่า "รัฐต้องดูแลให้มีการปฏิบัติตามกฎหมายและ คุ้มครองสิทธิเสรีภาพของบุคคล..." ในการนี้ผู้ที่มีบทบาทสำคัญดังกล่าว ก็คือ เจ้าหน้าที่ตำรวจ

เจ้าหน้าที่ตำรวจ ถือเป็นเจ้าหน้าที่ของรัฐที่มีหน้าที่ดูแลรักษาความสงบเรียบร้อย ของบ้านเมืองและความปลอดภัยของประชาชน จึงต้องใกล้ชิดกับประชาชนตลอดเวลา ในขณะที่เดียวกันเจ้าหน้าที่ตำรวจก็มีบทบาทเกี่ยวข้องโดยตรงกับสิทธิและเสรีภาพของประชาชน เนื่องจากเจ้าหน้าที่ตำรวจมีอำนาจหน้าที่ในการบังคับให้เป็นไปตามกฎหมาย ซึ่งส่งผลโดยตรง ต่อประชาชน และประชาชนย่อมได้รับผลจากการกระทำของเจ้าหน้าที่ตำรวจด้วยเช่นกัน

บทบาทหน้าที่โดยทั่วไปของเจ้าหน้าที่ตำรวจ⁵ มีดังนี้

1. หน้าที่รักษากฎหมาย (Enforcing the Laws) หมายถึง การที่เจ้าหน้าที่ตำรวจ ต้องจับกุมผู้กระทำความผิดกฎหมายมาดำเนินคดีและฟ้องร้องตามขั้นตอนของกฎหมาย โดยเฉพาะ การกระทำที่มีลักษณะความผิดทางอาญาเป็นสำคัญ แต่เจ้าหน้าที่ตำรวจต้องคำนึงถึงบทบัญญัติ ในรัฐธรรมนูญที่ให้สันนิษฐานไว้ก่อนว่าผู้ต้องหาหรือจำเลยไม่มีความผิด (มาตรา 33)

2. หน้าที่รักษาความสงบเรียบร้อย (Preserving the Peace) หมายถึง การที่ เจ้าหน้าที่ตำรวจต้องคอยตรวจตราดูแลมิให้มีใครคนใดคนหนึ่งหรือกลุ่มใดกลุ่มหนึ่งมาทำลาย ความสงบเรียบร้อยของประชาชนคนอื่น ๆ ได้ หากมีปัญหาเกิดขึ้น เจ้าหน้าที่ตำรวจก็ต้องเข้าไป ควบคุมดูแลและแก้ไขบำบัดให้เกิดความสงบเรียบร้อยหรือบรรเทาเบาบางลง

3. หน้าที่ป้องกันชีวิตและทรัพย์สินของประชาชนมิให้เป็นอันตราย (Protecting Life and Property) จากภัยต่าง ๆ ทุกอย่างเท่าที่อยู่ในอำนาจหน้าที่ของเจ้าหน้าที่ตำรวจ

4. หน้าที่ในการให้บริการแก่ประชาชน (Service) ได้แก่ การให้ความช่วยเหลือ หรือให้ความสะดวกแก่ประชาชนในด้านต่าง ๆ

5. หน้าที่พิเศษอื่น ๆ เช่น การอารักขาบุคคลสำคัญ การป้องกันและรักษา ความสงบในยามสงคราม การรักษาความมั่นคงของราชอาณาจักร การพัฒนาประเทศ เป็นต้น

⁵ กรมตำรวจ, พระราชกฤษฎีกาแบ่งส่วนราชการกรมตำรวจ (กรุงเทพมหานคร, 2539).

จะเห็นได้ว่า เจ้าหน้าที่ตำรวจมีหน้าที่อย่างกว้างขวาง ซึ่งการปฏิบัติหน้าที่ของเจ้าหน้าที่ตำรวจมีผลกระทบต่อชีวิตประจำวันของประชาชนอย่างมาก และมักต้องเผชิญหน้ากับเหตุการณ์ต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นอยู่เสมอ ทั้งเหตุการณ์ที่ประชาชนต้องการความช่วยเหลือจากเจ้าหน้าที่ตำรวจ อาทิ ถูกชิงทรัพย์ชิงเงิน ถูกทำร้ายร่างกาย เป็นต้น และเหตุการณ์ที่ประชาชนไม่ต้องการให้เจ้าหน้าที่ตำรวจเข้ามาเกี่ยวข้องกับตัวเขา อาทิ การรวมตัวกันชุมนุมในที่สาธารณะ เป็นต้น เจ้าหน้าที่ตำรวจจึงจำเป็นต้องเข้าใจบทบาทในการปฏิบัติหน้าที่ของตนเองก่อนเป็นสำคัญ โดยเฉพาะเจ้าหน้าที่ตำรวจที่ต้องเข้าไปเกี่ยวข้องกับสิทธิเสรีภาพของประชาชนในเหตุการณ์ต่าง ๆ ต้องเข้าใจว่าแม้เจ้าหน้าที่ตำรวจจะมีอำนาจในการปฏิบัติหน้าที่ตามกฎหมาย แต่ประชาชนก็เป็นผู้ได้รับการรับรองคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพตามกฎหมายเช่นเดียวกัน ซึ่งกฎหมายดังกล่าวก็คือรัฐธรรมนูญนั่นเอง

ในปัจจุบัน เนื่องจากประเทศไทยเป็นประเทศกำลังพัฒนา การเปลี่ยนแปลงทางการเมืองจึงมีอยู่ รัฐยังตอบสนองความต้องการของประชาชนได้ไม่ตรงจุดหรือเต็มที่ จึงเกิดมีขบวนการเรียกร้องต่าง ๆ ขึ้นในสังคม เช่น การนัดหยุดงานของหน่วยงานต่าง ๆ หรือการเดินขบวนเรียกร้อง ดังปรากฏข่าวในทางหน้าหนังสือพิมพ์ และทางสถานีวิทยุโทรทัศน์ อันเนื่องมาจากปัญหาความไม่พอใจต่อนโยบายหรือการแก้ไขปัญหาของรัฐบาลเป็นส่วนใหญ่ ซึ่งเหตุการณ์การรวมตัวและการเคลื่อนไหวเพื่อเรียกร้องนโยบายจึงได้เกิดขึ้นบ่อยครั้งบริเวณหน้าทำเนียบรัฐบาลอันเป็นที่สาธารณะ อาทิ การชุมนุมของสมัชชาคนจน การชุมนุมของผู้มีใจจากการสร้างเขื่อนปากมูล เป็นต้น ซึ่งเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นภายหลังรัฐธรรมนูญฉบับปัจจุบันมีผลบังคับใช้ แม้การชุมนุมจะไม่รุนแรงถึงขั้นเกิดการจลาจลอย่างที่ผ่านมา แต่เมื่อมีการชุมนุมเกิดขึ้นเมื่อใดย่อมส่งผลให้เจ้าหน้าที่ตำรวจต้องเข้าไปมีบทบาทเกี่ยวข้องกับสิทธิและเสรีภาพของประชาชนเป็นพิเศษ นับแต่เริ่มแรกจนกว่าการชุมนุมนั้นจะเสร็จสิ้น เพื่อควบคุมดูแลสถานการณ์ให้การชุมนุมเรียกร้องเป็นไปด้วยความสงบเรียบร้อย ไม่ก่อให้เกิดความรำคาญหรือความเดือดร้อนกระทบต่อสิทธิเสรีภาพของผู้อื่น ซึ่งหากการรวมตัวหรือการชุมนุมของกลุ่มประชาชนยังอยู่ภายในขอบเขตของกฎหมาย เจ้าหน้าที่ตำรวจก็มีอำนาจหน้าที่เพียงคอยควบคุมสถานการณ์อยู่ห่าง ๆ ไม่สามารถเข้าไปยุ่งเกี่ยวได้ เพราะสิทธิเสรีภาพของผู้ชุมนุมในฐานะประชาชนได้รับการคุ้มครองโดยกฎหมายเช่นกัน

เหตุการณ์เมื่อเดือนกรกฎาคม ปีพุทธศักราช 2543 เป็นอีกครั้งหนึ่งที่เจ้าหน้าที่ตำรวจต้องเข้าเผชิญหน้ากับกลุ่มผู้ชุมนุมหน้าทำเนียบรัฐบาล เนื่องจากกลุ่มผู้ชุมนุมสมัชชาคนจนและกลุ่มผู้ได้รับผลกระทบจากเขื่อนปากมูล จังหวัดอุบลราชธานี เดินทางมาเรียกร้องให้รัฐบาลแก้ไขปัญหาความเดือดร้อนที่เกิดจากโครงการต่าง ๆ หน้าทำเนียบรัฐบาล และพยายามปีนเข้าไปข้างในรั้วทำเนียบรัฐบาล เจ้าหน้าที่ตำรวจต้องใช้แรงเสือกกัน พร้อมกับถือกระบอง ถือไล่และ

สวมหมวกกันน็อก เพื่อเข้าสกัดกั้นพลังมหาชนของกลุ่มผู้ชุมนุมที่มีจำนวนมาก ฝ่ายเจ้าหน้าที่ตำรวจ จึงจำเป็นต้องใช้มาตรการถึงขั้นใช้แก๊สน้ำตาและสเปรย์พริกไทยกับกลุ่มผู้ชุมนุม

เหตุการณ์ในครั้งนั้น เจ้าหน้าที่ตำรวจระดับสูงออกมาแสดงความคิดเห็นว่าการกระทำของเจ้าหน้าที่ตำรวจไม่ได้เป็นการใช้ความรุนแรง⁶ เนื่องจากแก๊สน้ำตาและสเปรย์พริกไทยที่ใช้ไม่มีอันตราย แต่จะทำให้ระคายเคืองตาเพียงแค่ 20 นาทีเท่านั้น และการใช้กระบองหรือโล่ถือเป็นวิธีที่ดีที่สุด ในขณะที่จะเข้าควบคุมหรือปราบปรามการกระทำของกลุ่มผู้ชุมนุมได้ ซึ่งการปะทะกันในครั้งนี้ทำให้เกิดการบาดเจ็บทั้งสองฝ่าย

หลังจากเหตุการณ์ดังกล่าว การเผชิญหน้าระหว่างเจ้าหน้าที่ตำรวจกับกลุ่มผู้ชุมนุม เรียกร้องทางการเมืองก็ยิ่งปรากฏให้เห็นอยู่เสมอ ทั้งที่หน้าทำเนียบรัฐบาลและสถานที่ตั้งของส่วนราชการอื่น ๆ อาทิ กระทรวงการคลัง เป็นต้น

ทั้งนี้ เมื่อมีการชุมนุมเกิดขึ้น เจ้าหน้าที่ตำรวจในฐานะเจ้าหน้าที่ของรัฐผู้มีหน้าที่รักษาความสงบเรียบร้อยของบ้านเมือง และคุ้มครองสิทธิเสรีภาพให้แก่ประชาชนตามรัฐธรรมนูญ ก็จำเป็นต้องเข้าไปเผชิญหน้าต่อกลุ่มผู้ชุมนุมและเกี่ยวข้องกับสิทธิและเสรีภาพของผู้ชุมนุมอย่างหลีกเลี่ยงไม่ได้ เพราะแม้ว่ากลุ่มผู้ชุมนุมจะมีเสรีภาพในการชุมนุมตามบทบัญญัติรัฐธรรมนูญ มาตรา 44 แต่ประชาชนทั่วไปก็ได้รับความคุ้มครองต่อสิทธิและเสรีภาพของตนตามรัฐธรรมนูญ เช่นกัน⁷ และเจ้าหน้าที่ของรัฐที่มีหน้าที่คุ้มครองสิทธิและเสรีภาพของประชาชนในสังคม ก็คือเจ้าหน้าที่ตำรวจ ดังนั้น หากในการชุมนุม ผู้ชุมนุมได้กระทำการละเมิดต่อสิทธิและเสรีภาพของประชาชนอื่น ๆ แม้จะมีใช้การกระทำต่อเจ้าหน้าที่ตำรวจโดยตรง เจ้าหน้าที่ตำรวจก็สามารถใช้มาตรการตามกฎหมายเพื่อยุติการกระทำดังกล่าวได้ทันที โดยไม่จำเป็นต้องรอให้มีการทำร้ายเจ้าหน้าที่ตำรวจเสียก่อนแต่อย่างใด อย่างไรก็ตาม ในการเผชิญหน้าหรือเข้าควบคุมกลุ่มผู้ชุมนุม เจ้าหน้าที่ตำรวจต้องคำนึงอยู่เสมอว่า ผู้ชุมนุมเป็นผู้มีสิทธิเสรีภาพในการชุมนุมตามรัฐธรรมนูญเป็นสำคัญ เพราะหากเจ้าหน้าที่ตำรวจมิได้คำนึงถึงเรื่องดังกล่าวแล้ว ประชาชนย่อมเป็นผู้ได้รับผลกระทบจากการกระทำของเจ้าหน้าที่ตำรวจโดยตรงนั่นเอง

จึงน่าสนใจที่จะศึกษาว่า เจ้าหน้าที่ตำรวจผู้ปฏิบัติหน้าที่ในการชุมนุมสาธารณะ ได้คำนึงถึงสิทธิและเสรีภาพตามรัฐธรรมนูญของผู้ชุมนุมบ้างหรือไม่ เพียงใด โดยเฉพาะเจ้าหน้าที่ตำรวจระดับผู้บังคับบัญชา ซึ่งเป็นผู้มีอำนาจตัดสินใจและสั่งการ เพื่อที่จะได้ทราบว่า บทบัญญัติ

⁶ “ปราบจลาจลทำเนียบรัฐบาล ปฏิบัติการรุนแรงหรือชอบธรรม,” มติชนรายวัน (18 กรกฎาคม 2543) : 2.

⁷ มาตรา 28 “บุคคลย่อมอ้างศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์และใช้สิทธิเสรีภาพของตนได้เท่าที่ไม่ละเมิดสิทธิและเสรีภาพของบุคคลอื่น ...”

รัฐธรรมนูญในเรื่องสิทธิและเสรีภาพ หรือปัจจัยเชิงสถาบัน อันได้แก่ นโยบายของรัฐบาล นโยบายของสำนักงานตำรวจแห่งชาติ จรรยาบรรณตำรวจ คำสั่งผู้บังคับบัญชา อย่างไรก็ตามมีอิทธิพลต่อพฤติกรรมของเจ้าหน้าที่ตำรวจผู้ปฏิบัติหน้าที่ในการชุมนุมสาธารณะมากกว่ากัน

ในการศึกษาจะศึกษาปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อพฤติกรรมของเจ้าหน้าที่ตำรวจผู้ปฏิบัติหน้าที่ในการชุมนุมสาธารณะบริเวณหน้าทำเนียบรัฐบาล ในช่วงปี พ.ศ. 2544-2545 แม้ว่าการชุมนุมบริเวณหน้าทำเนียบรัฐบาลจะสลายไปแล้ว แต่ก็อาจเกิดขึ้นได้อีกเนื่องจากทำเนียบรัฐบาลเป็นศูนย์กลางการบริหารงานของรัฐบาล จึงเปรียบเสมือนเป็นจุดยุทธศาสตร์ของการชุมนุมเรียกร้องของกลุ่มผู้ชุมนุมมายาวนาน การศึกษาในครั้งนี้จึงจะนำมาซึ่งประโยชน์แก่ทุกฝ่าย ทั้งกับสำนักงานตำรวจแห่งชาติ เจ้าหน้าที่ตำรวจ และประชาชน ในกรณีที่มีการชุมนุมสาธารณะในอนาคต

1.2 วัตถุประสงค์ในการศึกษา

เพื่อศึกษาปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อพฤติกรรมของเจ้าหน้าที่ตำรวจผู้ปฏิบัติหน้าที่ในการชุมนุมสาธารณะ

1.3 สมมติฐานการศึกษา

“ปัจจัยเชิงสถาบัน อันได้แก่ นโยบายรัฐบาล นโยบายสำนักงานตำรวจแห่งชาติ จรรยาบรรณตำรวจ คำสั่งผู้บังคับบัญชา มีอิทธิพลต่อพฤติกรรมของเจ้าหน้าที่ตำรวจผู้ปฏิบัติหน้าที่ในการชุมนุมสาธารณะมากกว่าบทบัญญัติรัฐธรรมนูญในเรื่องสิทธิและเสรีภาพ”

1.4 ขอบเขตการศึกษา

การศึกษาในเรื่องนี้ ผู้ศึกษาได้กำหนดขอบเขตในการศึกษา ดังนี้

1. ประชากรที่ศึกษา คือ เจ้าหน้าที่ตำรวจ ระดับผู้บังคับบัญชาถึงระดับผู้ปฏิบัติในการชุมนุมสาธารณะ
2. เป็นการศึกษาพฤติกรรมของเจ้าหน้าที่ตำรวจผู้ปฏิบัติหน้าที่ในการชุมนุมสาธารณะ
3. เป็นการศึกษาจากเหตุการณ์การเรียกร้องของกลุ่มผู้ชุมนุมหน้าทำเนียบรัฐบาล ในช่วงปี พ.ศ. 2544 - 2545 ในส่วนที่เกี่ยวข้องกับสิทธิเสรีภาพในการชุมนุมและสิทธิเสรีภาพอื่น ๆ ตามบทบัญญัติรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2540

1.5 นิยามศัพท์สำคัญ

ความสงบเรียบร้อย หมายถึง ความสงบเรียบร้อยอันเป็นรากฐานของการดำเนินงานของสังคมทั้งระบบ

สิทธิเสรีภาพ หมายถึง อำนาจตามกฎหมายในอันที่จะกระทำการต่าง ๆ โดยปราศจากการรบกวนขัดขวางของรัฐ

บทบัญญัติรัฐธรรมนูญ หมายถึง บทบัญญัติในเรื่องสิทธิและเสรีภาพของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2540

ปัจจัยเชิงสถาบัน หมายถึง นโยบายของรัฐบาล นโยบายของสำนักงานตำรวจแห่งชาติ จรรยาบรรณตำรวจ และคำสั่งของผู้บังคับบัญชา

จรรยาบรรณตำรวจ หมายถึง หลักเกณฑ์ที่ควรประพฤติในวิชาชีพตำรวจ

การประชุมสมัชชาสาธารณะ หมายถึง การรวมตัวกันของบุคคลเป็นหมู่คณะในที่สาธารณะเพื่อรักษาและปกป้องผลประโยชน์ของกลุ่มหรือของประชาชนทั่วไป

1.6 ระเบียบวิธีการศึกษา

วิธีการดำเนินการค้นคว้าและวิเคราะห์ข้อมูลในการศึกษาครั้งนี้

1. การศึกษาจากเอกสาร โดยการรวบรวมข้อมูล จากรัฐธรรมนูญ กฎหมาย กฎระเบียบและข้อบังคับ ที่เกี่ยวข้อง รวมทั้งจากตำราทางวิชาการ หนังสือ บทความ หนังสือพิมพ์ วารสารต่าง ๆ ที่มีความเกี่ยวข้องกับกรณีศึกษา

2. การศึกษาโดยการสัมภาษณ์

2.1 เจ้าหน้าที่ตำรวจผู้ปฏิบัติหน้าที่ในการประชุมสมัชชาสาธารณะระดับผู้บังคับบัญชาถึงระดับผู้ปฏิบัติ

2.2 ผู้เชี่ยวชาญ ได้แก่ กรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ

2.3 ผู้เกี่ยวข้องอื่น ๆ ได้แก่ เจ้าหน้าที่องค์กรเอกชนด้านสิทธิมนุษยชน

เป็นต้น

1.7 ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับจากการศึกษา

1. ได้ทราบว่าปัจจัยเชิงสถาบัน อันได้แก่ นโยบายรัฐบาล นโยบายสำนักงานตำรวจแห่งชาติ จรรยาบรรณของตำรวจ และคำสั่งผู้บังคับบัญชา มีอิทธิพลต่อพฤติกรรมของเจ้าหน้าที่ตำรวจผู้ปฏิบัติหน้าที่ในการประชุมสมัชชาสาธารณะหรือไม่ เพียงใด

2. เพื่อให้รัฐใช้เป็นแนวทางในการพัฒนาการปฏิบัติงานของเจ้าหน้าที่ของรัฐให้สอดคล้องกับบทบัญญัติรัฐธรรมนูญต่อไป

1.8 วิธีการนำเสนองานที่ศึกษา

- บทที่ 1** : บทนำ ประกอบด้วย ความเป็นมาของปัญหาและนัยสำคัญเชิงรัฐศาสตร์ วัตถุประสงค์ ในการศึกษา สมมติฐานการศึกษา ขอบเขตในการศึกษา ระเบียบวิธีการศึกษา ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับจากการศึกษา
- บทที่ 2** : แนวคิด ทฤษฎี และผลงานที่เกี่ยวข้อง ได้แก่ แนวคิดเกี่ยวกับสิทธิและเสรีภาพตามรัฐธรรมนูญ แนวคิดเกี่ยวกับสิทธิและเสรีภาพในการชุมนุม และงานวิจัยเกี่ยวกับเจ้าหน้าที่ตำรวจ ผู้ปฏิบัติหน้าที่ในการชุมนุมสาธารณะ
- บทที่ 3** : เจ็อนไขของปัจจัยเชิงสถาบันที่มีอิทธิพลต่อพฤติกรรมของเจ้าหน้าที่ตำรวจผู้ปฏิบัติหน้าที่ในการชุมนุมสาธารณะ
- บทที่ 4** : พฤติกรรมของเจ้าหน้าที่ตำรวจผู้ปฏิบัติหน้าที่ในการชุมนุมสาธารณะภายใต้เจ็อนไขของปัจจัยเชิงสถาบัน
- บทที่ 5** : บทสรุปข้อเสนอแนะ